

O ulozi i važnosti Hine u hrvatskome medijskom prostoru

Božidar Novak *

SAŽETAK

Prije petnaest godina, kada je osnovana Hina, Hrvatska i njezino novinarstvo dobili su prvu nacionalnu novinsku agenciju politički neovisnu o inozemstvu. Od tada do danas Hina se razvila u tehnički opremljenu i profesionalno sposobnu agenciju za obavljanje svestranih informativnih zadataka potrebnih medijima, hrvatskoj državi i njezinim građanima.

Kada se u Hrvatskoj godine 1835. počinju izlaziti Gajeve Novine hrvatske i Danica, Francuska već ima telegrafsku agenciju HAVAS. Prvu hrvatsku informativnu agenciju osnovao je 1906. novinar – veteran i osnivač HND-a Milan Grlović. Nova država, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, u rujnu 1919. osniva telegrafsku agenciju Avala.

Godine 1941., odmah nakon osnutka, NDH-a osniva svoju novinsku agenciju Velebit i Hrvatsku izvještajnu službu – HIS, koja u siječnju 1942. mijenja ime u Dojavni ured Croatia.

U tijeku Drugoga svjetskog rata 5. studenoga 1943. osniva se u Jajcu Telegrafaska agencija Nove Jugoslavije – Tanjug, a podružnica za Hrvatsku organizirana je 3. rujna 1944. u Topuskome.

Tijekom Hrvatskoga proljeća propao je još jedan pokušaj da Hrvatska osnuje svoju neovisnu nacionalnu telegrafsku agenciju.

Gotovo dvadeset godina nakon toga, Zakonom od 26. srpnja 1990. Sabor osniva Hrvatsku izvještajnu novinsku agenciju – Hinu.

Ključne riječi: povijesni razvoj agencija, razvoj Hine, politička neovisnost, nacionalna agencija

---

* Božidar Novak, predsjednik Vijeća za medije HHO. E-mail: hnd@hnd.hr

Prije petnaest godina, kada je osnovana Hina, Hrvatska i njezino novinarstvo dobili su svoju prvu nacionalnu novinsku agenciju, politički neovisnu o inozemstvu. Od tada do danas Hina se razvila u tehnički opremljenu i profesionalno osposobljenu agenciju za obavljanje svestranih informativnih zadataka potrebnih medijima, hrvatskoj državi i njezinim građanima.

Što se događalo prije toga i kakav je povijesni put trebalo prijeći do ostvarenja tog cilja? Hrvatska i njezino novinarstvo nisu imali sretne političke okolnosti poput europskih naroda čiji su razvoj novinarstva pratile i samostalne novinsko-informativne agencije.

Kada se u Hrvatskoj godine 1835. počinju izdavati Gajeve *Novine hrvatske i Danica*, što su bile duhom i jezikom naše prve novine, Francuska već ima telegrafsku agenciju HAVAS. Slijedi osnutak još dviju velikih nacionalnih agencija: agencije Stefani 1853. u Italiji i K. K. Telegraphern Korespondenz Bureau u Austro-Ugarskoj, godine 1860. Od te druge, opskrbljivale su se vijestima iz Monarhije i svijeta i hrvatske novine.

U hrvatskom novinarstvu bilo je jasno i prije Prvoga svjetskog rata da bez informativnih agencija ne mogu postojati dobri informativni listovi, niti javnost može biti dobro informirana. Prvu hrvatsku informativnu agenciju osnovao je 1906. novinar-veteran i osnivač HND-a Milan Grlović. Tada je, nakon dvadeset-godišnje represije bana Khuena Hedervarya, došla na vlast Hrvatsko-srpska koalicija. Grlović je smatrao da hrvatsko novinarstvo, ponovnim oživljavanjem saborskog rada i demokratskije atmosfere, ne može biti na visini zadatka bez novinske agencije. Na istom zadatku nastavio je godine 1910. raditi Dragutin Oršanić. U povoljnijim političkim uvjetima on osniva Zagrebačku korespondenciju koja domaćim dnevnicima dostavlja domaće vijesti.

Raspad Austro-Ugarske ostavio je hrvatsko novinarstvo bez izvještajnih veza s inozemstvom. Problem je donekle riješen u prosincu 1918. kada je, zahvaljujući pomorskom časniku Josipu Menigi, s jednog austrijskoga ratnog broda radijska stanica prenesena u Zagreb te počinje emitirati Radiostanica Grič. Iz Pariza, gdje se održava mirovna konferencija i gdje je glavno stjecište međunarodnih događaja, Radio Grič prima i hrvatskom tisku dostavlja informacije o međunarodnim zbivanjima. No, ta pomoć bila je kratka vijeka.

Nova država – Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca – u rujnu 1919. osniva telegrafsku agenciju Avala. Najprije kao privatno poduzeće, a od godine 1926. Vlada u Beogradu stavlja Avalu pod svoj nadzor nakon što je preuzela vlasništvo. Ta agencija nadalje ima potpuni monopol u servisiranju domaćih i inozemnih vijesti. U svim policijskim izvješćima o političkim usmjerenjima hrvatskoga tiska postojale su stalne rubrike. Primjerice: prima li taj list servise Avale i koristi li se njima; kakav odnos ima prema politici tzv. narodnog jedinstva; ima li unitarističko stajalište i sl. Po tome je policija nadzirala političku usmjerenost pojedinog lista u Hrvatskoj i njegov odnos prema državnoj politici.

Od 1939. do 1941., u doba Banovine Hrvatske, nije osnovana hrvatska novinska agencija. Početkom travanjskoga rata, okupacije Jugoslavije i osnutkom Nezavisne Države Hrvatske prestala je s radom i novinska agencija Avala.

Odmah nakon što je osnovana Nezavisna Država Hrvatska, utemeljena je novinska agencija Velebit i Hrvatska izvještajna služba – HIS. U siječnju 1942.

mijenja ime u Dojavni ured Croatia kojemu je na čelu glavni ravnatelj Matija Kovačić.

Tijekom Drugoga svjetskog rata, u sklopu antifašističkog pokreta Jugoslavije osniva se Telegrafске агенције Nove Jugoslavije – Tanjug, 5. studenoga 1943. u Jajcu. Podružnica za Hrvatsku organizirana je 3. rujna 1944. u Topuskome (za rad na agencijskim poslovima Odjel za informiranja ZAVNOH-a odredio je Veru Jurić, Mahmuda Konjhodžića i Milana Hofmana).

Borba za hrvatsku državnost na Trećem zasjedanju ZAVNOH-a 8. i 9. svibnja 1944., u sklopu antifašističkoga pokreta i programa ustrojstva buduće Federativne Jugoslavije, manifestirat će se i u organiziranju novoga informativnog sustava. Vodstvo antifašističkog pokreta Hrvatske na čelu s Andrijom Hebrangom, poštujući odluke ZAVNOH-a o slobodi izražavanja i tiska, osniva neovisnu informativnu agenciju pod nazivom Telegrafска агенција Hrvatske – TAH. Tito i vodstvo NOP-a Jugoslavije odmah su oštro osudili taj pokušaj. Tito 17. rujna šalje Andriji Hebrangu brzojav: “Odmah obustavite rad te vaše tzv. telegrafске агенције – TAH. Što to uopšte znači? Klizite punom parom u separatizam. Zar ne vidite da i federativno uređene države imaju jednu službenu telegrafску агенцију. Neka vam primjer bude Sovjetski Savez ako nitko drugi.” SSSR je imao jednu novinsku agenciju nazvanu Telegrafска агенција Sovjetskoga Saveza – TASS.

Dan nakon brzojava Andriji Hebrangu, Tito šalje poruku i Edvardu Kardelju koji je boravio u Sloveniji: “Putuj hitno u Hrvatsku. Tamo prave nevjerovatne gluposti. Prvo, ZAVNOH je prihvatio odluku prema kojoj je vjeronauk obavezan predmet u školama. Drugo, osnovali su nekakvu telegrafску агенцију TAH. Sve to dokazuje da su separatističke tendencije vrlo jake i to čini se kod naših drugova. S time se ne treba šaliti, jer ćemo morati poduzeti najoštrije mjere. Za sve to smatram odgovornim Andriju. Ispitaj stvar i ako se Andrija ne bude držao takvih gledišta, morat ćemo ga maknuti s dužnosti sekretara CK-a.” Tako će sloboda vjeroispovijesti i slobodan protok informacija biti jedan od uzroka pada Andrije Hebranga. A građanske slobode i slobodan protok informacija bit će uzrok prvih sukoba u vezi s ustrojem buduće nove Jugoslavije.

Povlaštena i jedina novinska agencija u Titovoj Jugoslaviji bila je Telegrafска агенција nove Jugoslavije – TANJUG. Diljem svijeta imala je mnogobrojne dopisnike i snažne redakcije i dopisništva u republikama. (Tanjug su vodili i hrvatski novinari: Šime Balen, Vjekoslav Prpić, Pero Ivančić i Rudi Štajduhar.)

Propao je još jeda pokušaj da Hrvatska osnuje svoju neovisnu nacionalnu telegrafску агенцију. Bilo je to u doba Hrvatskoga proljeća. Na valu medijske ekspanzije i snažnoga političkog pokreta za hrvatsku državnost i neovisne informacije o hladnoratovskom svijetu, vodstva dviju najvećih medijskih kuća – RTV Zagreba i *Vjesnika* (direktori Ivo Bojanić i Božidar Novak) počela su reafirmirati ideju o osnutku samostalne hrvatske telegrafске агенције, neovisne o Tanjugu. Osim potrebe Hrvatske za slobodnim protokom informacija, ta ideja temeljila se na širokoj vanjskopolitičkoj i domaćoj dopisničkoj mreži što su ih te dvije kuće stvorile, te na njihovu jakom tehnološkom i materijalnom razvitku. I ta je ideja, slomom Hrvatskog proljeća, ne samo odbačena, nego i osuđena kao kontrarevolucionarna.

Povoljnija politička klima nastala višestranačkim izborima u travnju 1990., nakon pada Berlinskog zida i završetka Hladnoga rata, ponovno je u prvi plan na-

metnula samostalni informativni sustav na kojemu će se temeljiti višestranačje, sloboda izražavanja i pluralističko novinarstvo u Hrvatskoj. Jer, jugoslavenski informativni sustav se raspao, a Tanjug šalje neprihvatljive vijesti o hrvatskoj demokratskoj višestranačkoj politici. Hrvatska, konačno, ne samo da može, nego i treba osnovati svoju informativnu agenciju. Zakonom od 26. srpnja 1990. Sabor osniva Hrvatsku izvještajnu novinsku agenciju – Hinu.

Taj povijesni zadatak da osnuje i organizira Hinu dobio je Josip Šentija, njezin prvi direktor.

Svojim postojanjem i radom, Hina je pokazala da Hrvatska kreće prema samostalnosti i suverenosti. Svojim servisom informacija, pridonosila je snalaženju u teškim razdobljima balvan-revolucije i izravne agresije na Hrvatsku. Širokim spektrom informacija za domaće i strane medije izvještavala je o velikosrpskoj agresiji, o našem obrambenom Domovinskom ratu i uspostavi teritorijalne cjelovitosti i ustavnog poretka Hrvatske.

U tom petnaestogodišnjem razdoblju, Hina se potvrdila i profilirala kao izvještajna novinska agencija koja je znatno pridonijela velikom protoku informacija iz zemlje i svijeta te tako informiranju građana i demokratskom profiliranju Hrvatske. U tome se nalazi i dio odgovora na pitanje: što Hina danas i sutra znači za Hrvatsku? Svaka suverena zemlja treba imati svoju neovisnu izvještajnu novinsku agenciju. Tako je i Hina postala, i treba biti i dalje, potvrda nacionalnog, kulturnog i demokratskog identiteta Hrvatske. To ne znači da treba imati monopol na ovom dijelu medijskog tržišta, čija vrata trebaju biti otvorena svim inicijativama kojima se proširuje i pluralizira hrvatski informativni prostor. Ta agencija treba biti javni servis te pod nadzorom i utjecajem javnosti.

Hina će zadržati svoje mjesto u tržišnoj utakmici, ako i dalje bude potvrđivala svoju vjerodostojnost. Ako ne bude podložna bilo političkim, bilo komercijalnim pritiscima. Ako ustraje na načelu prisutnosti na svim mjestima gdje se raspravlja o dobrobiti Hrvatske te da o tome izvještava pošteno i profesionalno.

Hrvatska treba Hinu koja će i dalje ustrajati da njezin pristup informacijama bude širok, a ne selektivan i politički obojen. Važan je naglasak na uključivanju svih demokratskih snaga na društvenom poprištu, bez opredjeljenja za ili protiv, onih koji misli drugačije. Tako će se potvrđivati kao ključni mehanizam javne odgovornosti u demokraciji. Hina kao javni servis pod nadzorom javnosti omogućuje nam da se odupremo tehnikama medijskog menadžmenta koji nastoji oblikovati vijesti. Profesionalna neovisnost i čestitost nužna je i važna kako bi se spriječila selekcija vijesti u korist nekog centra moći ili gospodarskog interesa. A to je i put razotkrivanja korupcije, nesposobnosti i nestručnosti onih koji obavljaju javne funkcije.

Hrvatska treba Hinu i zbog informacija koje daju uvid u događaje kojima sustav komercijalizacije i grozničavoga novinarstva ne posvećuje dovoljnu pozornost. Pod utjecajem komercijalizacije u mnogim našim medijima glavni je zadatak stjecanje dobiti. Zbog toga nas, zavodljivom proizvodnjom iluzija, upravo obasipaju, a cilj je da se s medijima zabavljamo, trošimo i šutimo. U tom trendu izostaju vijesti i izvješća o izobrazbi, kulturi i socijalnom položaju građana. Javnost i građani se pasiviziraju, umjesto da se potiču na sudjelovanje u odlučivanju o svojoj sudbini.

Potrebna nam je Hina i zbog objektivnih i nemistificiranih informacija o svijetu i iz svijeta. Izvještavanje vodećih informativnih agencija sa svjetskih kriznih poprišta podučava nas da smo često uskraćeni za mnoge objektivne informacije o krizama i o njihovu povijesnom kontekstu. Da bismo imali pravi uvid u realni život diljem svijeta, posebice Europe i naših susjeda, potrebna nam je jaka izvještajna vanjskodopisnička služba Hine.

Danas je nova, osobita uloga Hine, da nas bez jednostranosti, isključivosti i strasti, informira što nam donose procesi globalizacije i ulaska Europsku uniju. Ne želimo se izolirati od svjetskih tokova i mogućnosti, ali trebamo zanti kako su druge zemlje u tom procesu čuvale i sačuvale nacionalni i kulturni identitet. Uбудuće trebamo sve informacije koje će omogućiti hrvatskim građanima da donose prave odluke o svojoj sudbini.

Uz čestitke za važnu obljetnicu Hine – i ovim skupom potvrđujemo njezinu važnost i ulogu u budućnosti.

Božidar Novak

Role and Importance of Hina in Croatian Media Sphere

SUMMARY

Fifteen years ago, when Hina was established, Croatia and Croatian journalism gained the first national politically independent news agency. Since then Hina has devolped into technically equipped and professionally capable agency to perform informative tasks fro the media, state and Croatian citizens.

When Croatia in 1835 got Gaj's *Novine Horvatske* and *Danica*, France already had its telegraphic agency HAVAS. First Croatian informative agency was formed in 1906 by a journalistic veteran and HND founder Milan Grlović. The new Serbian, Croatian and Slovene kingdom in September 1919 founded the telegraphic agency Avala.

In 1941, at the beginning of its existence, NDH founded its news agency Velebit and the Croatian informative service – HIS.

During the World War II a Telegraphic agency of new Yugoslavia – TANJUG was formed in 1943 and the Croatian branch opened in 1944 in Topusko. During the Croatian spring the effort to form a Croatian independent telegraphic agency failed.

Nearly twenty years later, on July 26, 1990 the Croatian parliament founded HINA.

Key words: historic development, foundation of Hina, politically independent news agency